

Instrukcja opracowania programu z edukacji dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej

Autor: Marek Grzegorz Nowak

Instrukcja zawiera wstęp, cele wychowania, metody i formy pracy, sposoby realizacji celów, metody kontroli i oceny osiągnięć uczniów, ewaluację, uwagi i wnioski do dalszej pracy oraz bibliografię.

Program nauczania to opis sposobu realizacji celów i zadań ustalonych w podstawie programowej.

Tworząc własny program dostosowujemy go do potrzeb nauczyciela i uczniów. Autor programu decyduje o jego strukturze.

Każdy program musi zawierać cele kształcenia, treści i wymagania szczegółowe

1. Wstęp może zawierać:

- krótką informację dlaczego zdecydowaliśmy się na samodzielne napisanie programu,
- dla kogo jest przeznaczony,
- na podstawie jakich przepisów prawa opieramy swój program (podstawa programowa,
- rozporządzenie o ocenianiu, statut szkoły, program profilaktyczno-wychowawczy,
- przedmiotowy system oceniania),
- opis specyfiki środowiska oraz szkoły w jakiej przyjdzie realizować program,
- nasze oczekiwania dotyczące efektywności programu.

Uwzględnić należy analizę różnych przepisów prawnych takich jak np. Kodeks karny, Kodeks cywilny, ustawę z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2013 r., poz. 757, tekst jednolity), ustawę z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416, z późn. zm.), ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, tekst jednolity), ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Ponadto warto analizować ustawy odnoszące się do rodzaju i skali zagrożeń tj. ustawy o stanach nadzwyczajnych: ustawa z 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm), ustawa z 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985), ustawa z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym (Dz. U. z 2002 r. Nr 156, poz. 1301).

Konieczne przekonać uczniów do ważności przedmiotu po to, aby uczniowie nie bali się nauczyciela, mieli do niego pełne zaufanie, aby zrozumieli, że w bezpieczeństwie osoby wydające polecenia, to osoby mające wiedzę i należy te polecenia wykonywać, a nie dyskutować, nie zastanawiać się dlaczego tak a nie inaczej należy postąpić. Na co dzień mamy bowiem relacje telewizyjne, z których jasno wynika, że w przypadku np. powodzi

mimo, iż służby proszą mieszkańców o opuszczenie domów, to oni tego nie czynią, a pół godziny później trzeba angażować dodatkowe siły i środki na pomoc dla mieszkańców, bo woda zalewa i grozi utopieniem się ludzi.

Warto tak skonstruować program, aby uświadomić uczniom, że zdarzają się sytuacje, w których staną przed problemem, którego sami nie będą w stanie rozwiązać. Że bywają też takie sytuacje, że z problemem boryka się ktoś nam bliski, a my mimo szczerych chęci nie mamy pojęcia, jak mu pomóc. Ale też sytuacje będące wstydlive dla samych osób pokrzywdzonych, dotyczące chociażby bycia ofiarą przemocy w rodzinie?

W programie tego przedmiotu zaznaczyć, że cechuje nauczyciela EDB odpowiedzialność za swoich uczniów i takie postępowanie, że chce być wzorem do naśladowania. Dlatego w programie jest założenie, że podczas lekcji mówię, że pomogę, że wskażę instytucję do której trzeba się udać, że np. wsparcie można uzyskać w Ogólnopolskim Pogotowiu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Potrzebne wskazówki dostępne są również poprzez stronę internetową – www.niebieskalinia.pl.

Ogrom materiału, który okazuje się bardzo ważny i trudno go pominąć sprawia, że warto przewidzieć przeprowadzenie dla chętnych uczniów dodatkowych zajęć, nawet realizowanych raz w tygodniu cały rok szkolny.

Wykorzystuję każdą sytuację tzw. zastępstw. Godziny te pozwalają mi na utrwalenie, powtórzenie i uzupełnienie wiadomości oraz na dodatkowe przećwiczenie już zdobytych praktycznych umiejętności.

Dla podkreślenia wagi przedmiotu i doceniania uczniów pracujących społecznie na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa człowieka, zwłaszcza na terenie szkoły, docenić za takie inicjatywy jak np. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Maraton Pisania Listów Amnesty International, honorowe krwiodawstwo, transplantacja narządów – kampania „Drugie Życie” itp.

W realizacji programu nauczania wykorzystać zasoby ludzkie i materiałowe wyższych uczelni np. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa w Poznaniu, dotyczące bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa zdrowotnego.

Tak stworzyć program, aby uczeń potrafił rozwiązywać problemy związane z zagadnieniami bezpieczeństwa, nauczył się kierowania małymi zespołami ludzi w sytuacji zagrożenia, nawet wtedy, gdy informacje są niekompletne. Znał metody zapobiegania, przeciwdziałania i przygotowania się do występowania zdarzeń niekorzystnych dla niego i najbliższego otoczenia. Przewidzieć organizację klasowych próbnych alarmów, w których wyznaczeni uczniowie są odpowiedzialni za określone zadania. Koniecznie każdą taką sytuację omówić.

1. Cele kształcenia:

Cele ogólne

a) Wybrane cele z preambuły podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.

Np. rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania. (Wybieramy tylko te cele, które rzeczywiście jesteśmy w stanie realizować podczas naszych zajęć.)

b) Wymagania ogólne z podstawy programowej przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa - ogólne cele kształcenia to:

I. Rozumienie istoty bezpieczeństwa państwa

II. Przygotowanie uczniów do działań w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (katastrof i wypadków masowych)

III. Kształtowanie umiejętności z zakresu podstaw pierwszej pomocy

IV. Kształtowanie postaw indywidualnych i społecznych sprzyjających zdrowiu

a. Wybrane umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej (Preambuła podstawy programowej).

Cele szczegółowe - zgodnie z podstawą programową ... są opisane i omówione w pkt. 4. Są to:

- wyposażenie uczniów w podstawową wiedzę związaną z bezpieczeństwem państwa, zależnym od sytuacji geopolitycznej, gospodarczej oraz aktywności na arenie międzynarodowej;
- wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności niezbędne do skutecznego działania w sytuacji zagrożenia oraz do działań zapobiegawczych;
- przygotowanie uczniów do udzielania poszkodowanym możliwej w określonych warunkach pierwszej pomocy;
- kształtowanie postaw ochrony życia i zdrowia własnego, a także innych osób;
- kształtowanie u uczniów postaw gotowości do niesienia pomocy potrzebującym, humanitaryzmu i altruizmu;
- rozwijanie u uczniów zdolności organizatorskich i komunikacyjnych oraz umiejętności przywódczych.

2. Cele wychowania (motywacyjno-emocjonalne) mogą zawierać:

- cele wychowawcze zawarte w programie profilaktyczno-wychowawczym szkoły, w statucie szkoły, w planie rozwoju szkoły, wewnątrzszkolnym systemie oceniania,

a nawet w misji i wizji szkoły, ale tylko wybrane, tylko te które jesteśmy stanie realizować i poddać ewaluacji podczas zajęć dydaktycznych z matematyki.

Np. Kształcenie: wytrwałości, pracowitości, systematyczności, samodzielności, otwartości i szacunku dla pomysłów innych, umiejętności współpracy w zespole, odpowiedzialności. (Wybieramy cele najważniejsze i rzeczywiście kształtowane podczas lekcji!)

Cele wychowania - motywacyjno-emocjonalne mogą być rozpatrywane na **poziomie**
działania

- kategoria A - **uczestnictwo w działaniu**: uczeń świadomie i uważnie odbiera określone bodźce, wykonuje czynności odpowiadające przyjętej roli, nie wykazuje jednak inicjatywy, chętnie dostosowuje się do sytuacji;
- kategoria B - **podejmowanie działania**: uczeń samorzutnie podejmuje działanie danego rodzaju, wewnątrznie angażuje się w wykonywanie danej działalności, nie tylko dostosowuje się do sytuacji, ale także w pewien sposób ją organizuje oraz na **poziomie postawy**
- kategoria C - **nastawienie na działanie**: uczeń konsekwentnie wykonuje dany rodzaj działania (potrzeba wewnętrzna), jest zwolennikiem danego działania i zachęca do niego innych, jego poglądom brak jeszcze szerszego uogólnienia i spójności.
- kategoria D - **system działań - internalizacja wartości**: uczeń wypracował zasady postępowania, z którymi się identyfikuje, nie zawodzi nawet w trudnych sytuacjach, jego działania są skuteczne i charakteryzują się swoistym stylem)

Określenia używane podczas formułowania tych celów to np.

Zapoznanie ...

Zaznajamianie ...

Pogłębianie

Wdrażanie

Wpajanie

Dbanie o

Rozbudzanie

Objaśnianie ...

Rozpoznawanie

Kształtowanie.....

3. Treści i wymagania szczegółowe (przykład klasa VIII - Kształtowanie postaw indywidualnych i społecznych sprzyjających zdrowiu

L.p.	Treści	Wymagania	Numer PP	Uwagi
1.	<p>Zdrowie jako wartość. Zasady zdrowego stylu życia</p> <ul style="list-style-type: none"> - różne definicję zdrowia i jego rodzaje - wskazanie czynników mające wpływ na zdrowie z podziałem na zależne i niezależne od człowieka - co znaczą zachowania prozdrowotne - konsekwencje dla człowieka zaniedbań w tym zakresie (krótkoterminowe i długoterminowe - co oznaczają zachowania ryzykowne i jakie są ich konsekwencje - wyznaczniki i parametry stanu organizmu - gdzie szukać źródeł informacji o świadczeniach i usługach medycznych oraz o stanie zdrowia - przygotowanie własnego planu troski o zdrowie 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi podać różne definicje zdrowia - potrafi wyjaśnić różne zależności między zdrowiem fizycznym, psychicznym, emocjonalnym a społecznym - wymienia główne czynniki mające wpływ na zdrowie - dokonuje różnicowania czynników na zależne i niezależne od człowieka - wymienia wszystkie zachowania prozdrowotne - wymienia zachowania bezpośrednio szkodliwe i bardzo ryzykowne dla zdrowia człowieka - potrafi wskazać te zachowania, które szczególnie często występują wśród nastolatków - opisuje przewidywane skutki określonych zachowań, które mogą być korzystne i niekorzystnych dla zdrowia człowieka - potrafi określić rzetelne źródła informacji o zdrowiu oraz świadczeniach i usługach medycznych - wymienia wyznaczniki stanu ludzkiego organizmu i opisuje sposoby ich 		Można tu wskazać przewidywaną liczbę godzin, formę i metodę pracy, a także strony z podręcznika

		<p>kontrolowania</p> <ul style="list-style-type: none">– analizuje i ocenia własne zachowania i możliwości związane ze zdrowiem– potrafi przygotować indywidualny plan żywienia, treningu, program aktywnego wypoczynku oraz inne istotne działania, które sprzyjają jego prawidłowemu funkcjonowaniu w środowisku przyrodniczym i społecznym		
2.	<p>Choroby cywilizacyjne</p> <ul style="list-style-type: none">– definicja choroby cywilizacyjnej- podział i przykłady chorób cywilizacyjnych– współczesne przyczyny chorób cywilizacyjnych– stres i jego wpływ na zdrowie człowieka- różne sposoby walki ze stresem– profilaktyka chorób cywilizacyjnych- dotkliwe skutki społeczne wywołane przez stres– depresja, anoreksja, uzależnienia behawioralne jako przykłady współczesnych problemów zdrowia psychicznego	<ul style="list-style-type: none">– podaje definicję choroby cywilizacyjnej- wymienia i krótko charakteryzuje główne choroby cywilizacyjne– wymienia główne przyczyny chorób cywilizacyjnych– wyjaśnia czynniki mające wpływ stresu na zdrowie człowieka– omawia różne objawy depresji, anoreksji i uzależnień behawioralnych– potrafi podać przykłady działań łagodzących skutki stresu– zna sposoby zapobiegania chorobom cywilizacyjnym i próbuje je wdrażać w życie		
3.	<p>Komunikacja interpersonalna w trosce o zdrowie</p> <ul style="list-style-type: none">– pojęcie komunikacji interpersonalnej i jej rodzaje	<ul style="list-style-type: none">– podaje i rozumie definicję komunikacji interpersonalnej– wyjaśnia znaczenie terminów		

	<ul style="list-style-type: none">- komunikacja werbalna i niewerbalna- elementy komunikacji niewerbalnej- dystans komunikacyjny i jego strefy- pojęcie i zasady aktywnego słuchania- zakłócenia i bariery komunikacyjne- pojęcie asertywności- techniki asertywnego odmawiania i obrona własnych granic- negocjacje w trosce o zdrowie człowieka	<p>„komunikacja werbalna” i „komunikacja niewerbalna” i potrafi podać istotne różnice</p> <ul style="list-style-type: none">- wymienia elementy komunikacji niewerbalnej i potrafi je zastosować w podanych przykładach dnia codziennego- wie co to są strefy dystansu komunikacyjnego i potrafi je scharakteryzować- wymienia i rozumie zasady aktywnego słuchania- potrafi wymienić najczęstsze zakłócenia w komunikacji interpersonalnej oraz podaje bariery komunikacyjne- wymienia znane sobie zasady asertywności- potrafi budować różne komunikaty asertywne- odmawia stanowczo i z zachowaniem wysokiej kultury- proponuje rozwiązania spornych kwestii zgodnie z wyuczonymi zasadami negocjacji		
--	--	---	--	--

5. Metody i formy pracy

5.1. Forma pracy dotyczy tylko ilości osób. Wśród form pracy wyróżniamy pracę:

5.1.1 indywidualną

5.1.2 w parach

5.1.3 w małych grupach 3 – 5 osób

5.1.4 w dużych grupach, na przykład w trzech rzędach

5.1.5 z całą klasą.

5.2 Metody pracy – wypisujemy metody, które najczęściej stosujemy i krótko charakteryzujemy te, których nazwa nie wszystkim musi być znana.

Uwaga! Zapis: metody aktywne nic nie oznacza, bo każda metoda może być aktywna.

a) Instruktaż - Przedstawienie w sposób jasny i zrozumiały dla ucznia zasad wykonywania danych czynności, **np. temat: Postępowanie w przypadku zranień**

b) Pokaz - Zademonstrowanie działania urządzenia, sprzętu lub wykonanie czynności, **np. temat: Resuscytacja krążeniowo – oddechowa**

c) Ćwiczenia praktyczne - Poprzedzone instruktażem i pokazem wykonywane przez uczniów czynności, które służą wyrobieniu nawyków, **np. temat: Postępowanie w stanach zagrożenia życia. Zabezpieczenie żywności, wody przed skażeniami i zakażeniami**

d) Metoda czterech kroków - Nabywanie przez uczniów umiejętności w etapach: w I kroku nauczyciel w tempie rzeczywistym prezentuje daną czynność, w II kroku nauczyciel ponownie wykonuje ćwiczenie, tym razem już w zwolnionym tempie wraz ze szczegółowym komentarzem, w III kroku nauczyciel prezentuje ćwiczenie w tempie realnym, zaś osobą komentującą jest uczeń, w IV kroku uczeń, który komentował zajmuje miejsce nauczyciela i wykonuje ćwiczenie, a osobą komentującą jest kolejny uczeń. Wielokrotne obserwowanie danej czynności i słuchanie komentarzy sprawia, że nauczanie praktycznych umiejętności udzielania pierwszej pomocy jest niezwykle skuteczne – zajmuje miejsce nauczyciela i wykonuje ćwiczenie, a osobą komentującą jest kolejny uczeń. Wielokrotne obserwowanie danej czynności i słuchanie komentarzy sprawia, że nauczanie praktycznych umiejętności udzielania pierwszej pomocy jest niezwykle skuteczne, **np. temat: Pierwsza pomoc przy utracie przytomności**

g) Gwiazda pytań - Planowanie pewnego przedsięwzięcia poprzez udzielanie odpowiedzi na konkretne pytania umiejscowione na wierzchołkach pięcioramiennej gwiazdy (gdzie?, co?, jak?, gdzie?, kiedy?). Dzięki pytaniom pomocniczym uczniom łatwo jest sformułować odpowiedź na główne pytanie, które brzmi „po co?”, **np. temat: Zasady ewakuacji z budynku szkoły**

h) Metaplan - Graficzne przedstawienie przebiegu dyskusji na specjalnie stworzonym do tego celu plakacie. Konkretne pytania, na które trzeba znaleźć odpowiedzi (jak jest?, jak powinno być?, dlaczego nie jest tak jak powinno być?, wnioski) nie pozwalają „wyjść” poza

zagadnienie. Wykorzystując tą metodę dajemy szansę wszystkim uczniom na swobodę wypowiedzi, **np. temat: Pierwsza pomoc przy utracie przytomności**

i) Burza mózgów - Pozyskanie od uczniów jak największej liczby odpowiedzi i skojarzeń, które w toku kolejnego etapu są weryfikowane i klasyfikowane aby w efekcie końcowym otrzymać rozwiązanie danego problemu. Metoda ta silnie angażuje uczniów ze względu na możliwość zgłaszania swobodnych propozycji, **np. temat: Wypadki i katastrofy**

j) 6 myślących kapeluszy - Dzięki różnym punktom widzenia reprezentowanym przez poszczególne kolory kapeluszy, myśli i poglądy uczniów prezentowane są w sposób niezwykle uporządkowany. Poszczególne kolory określają inny sposób myślenia, postrzegania problemu, jego analizy i argumentowania w dyskusji: biały – suche fakty, dane, liczby, statystyka, niebieski – analiza procesu, czuwanie nad przebiegiem dyskusji, czerwony – emocje, zielony – możliwości, innowacje, żółty – optymizm, czarny – pesymizm, **np. temat: Zagrożenia powodziowe**

k) Debata za i przeciw - Spojrzenie na identyczny problem z dwóch różnych punktów widzenia. Każda z grup ustala argumenty zgodne ze swoim poglądem i poszukuje kontrargumentów dla wypowiedzi swoich konkurentów. Debata ta jest uporządkowanym sporem pomiędzy zwolennikami i przeciwnikami jakiegoś poglądu lub tezy, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego**

l) Metoda 635 inaczej zwana „burzą mózgów na kartce” - Polega na wygenerowaniu pomysłów a następnie podjęciu decyzji. Liczby oznaczają: 6 – liczba grup lub osób w grupie, 3 – liczba pomysłów w jednej rundzie, 5 – liczba rund. **np. temat: Wypadki i katastrofy**

ł) Stoliki zadaniowe - Celem metody jest zaangażowanie w proces nauczania wszystkich uczniów, na których dodatkowo spoczywa odpowiedzialność za skuteczne przekazanie wiedzy swoim kolegom. Przewidziany na lekcję zakres materiału zostaje podzielony na spójne części i przyporządkowany do poszczególnych grup, których zadaniem jest opanowanie treści a następnie podzielenie się nimi z pozostałymi grupami, **np. temat: Postępowanie w przypadku zranień**

m) Wykład uczestniczący - Włączenie w proces przekazu wiedzy uczniów poprzez stawianie pytań i formułowanie analogii. Aktywność jest wyzwalana także poprzez środki oddziałujące na różne receptory słuchaczy. - **np. temat: Pierwsza pomoc w urazach kości i stawów**

n) Dyskusja - Sposób wymiany poglądów na określony temat. Ważnym aspektem dyskusji jest umiejętność krytycznego spojrzenia na własne opinie i dostrzeżenie wartości wypowiedzi rozmówcy, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego**

o) Drama - Bazuje na naturalnej zdolności człowieka do wchodzenia w role. Angażując uczucia, uczniowie identyfikują się i utożsamiają z odgrywanymi przez siebie rolami, co sprawia, że poznają oni różne aspekty określonego zdarzenia oraz motywację i emocje

kreowanych postaci, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego. Pierwsza pomoc przy utracie przytomności. Resuscytacja krążeniowo–oddechowa. Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu. Postępowanie w stanach zagrożenia życia**

p) Praca z tekstem źródłowym i podręcznikiem - Obejmuje wykorzystanie podczas lekcji materiałów zawartych w publikacjach i artykułach poświęconych tematyce przedmiotu oraz treści opisanych w podręczniku do Edukacji dla Bezpieczeństwa. Informacje tam zawarte posłużyć mogą jako usystematyzowanie wiadomości zdobytych przez uczniów lub stanowić mogą punkt wyjścia do dyskusji na tematy poświęcone współczesnym zagrożeniom oraz sposobom ich przeciwdziałania. Korzystając z materiałów źródłowych warto odwoływać się do treści ustaw, rozporządzeń i konwencji, które regulują omawianą na zajęciach problematykę. Szczególnie wartościowe publikacje zamieszczone zostały w bibliografii, **np. temat: Substancje toksyczne**

r) Wykorzystanie wiarygodnych źródeł internetowych - W społeczeństwie wiedzy, w którym najwyższą wartość stanowi dostęp do informacji koniecznością staje się umiejętność pozyskiwania ich z wiarygodnych źródeł. Internet jest miejscem, w którym z jednej strony znaleźć można bardzo cenne informacje, ale z drugiej -każdy może zamieścić tam swoje sugestie i przemyślenia pozostające niejednokrotnie w sprzeczności z faktami. Internet to także podstawowe źródło wiedzy dla uczniów, dlatego tak ważnym staje się obecnie ukształtowanie u nich umiejętności oceny wiarygodności źródeł internetowych. Nauczyciel powinien uzmysłwić im, że informacja wiarygodna to taka, która:

- zawiera nazwisko autora, będącego osobą kompetentną w danej dziedzinie,
- jest zlokalizowana na stronie rządowej, samorządowej lub stronie organizacji, zajmujących się daną problematyką,
- jest systematycznie aktualizowana,
- jest wzbogacona bibliografią,
- publikowane są przez podmioty cieszące się zaufaniem publicznym lub będące autorytetem w danej dziedzinie, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego. Resuscytacja krążeniowo –oddechowa. Zagrożenia powodziowe. Wypadki i katastrofy. Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami**

s) Metoda projektu - Metoda uważana obecnie za najwłaściwszy sposób kształtowania kompetencji kluczowych współczesnego ucznia. Metoda ta rozwija nie tylko samodzielność i umiejętność współpracy w grupie, ale także kreatywność, umiejętność pozyskiwania, selekcjonowania i przetwarzania informacji, kompetencje językowe, umiejętność uczenia się oraz niejednokrotnie kompetencje informatyczne. Ponadto, interdyscyplinarny charakter projektu pozwala uczniom wykorzystać wiedzę pochodzącą z innych przedmiotów, a przede wszystkim autentycznie zaangażować się w realizację zadania. Warunkiem nieodzownym jest jednak współuczestnictwo uczniów w wyborze tematów, których opracowania się podejmą. Najlepiej jeżeli źródłem formułowanych tematów jest życie codzienne ucznia. Projekt może być realizowany indywidualnie lub grupowo, natomiast ze względu na czas jego realizacji wyróżnia się projekty małe (2-6 godzin), średnie (kilka dni) i duże (powyżej tygodnia). W metodzie projektu równie ważna jest orientacja na proces, jak na jego efekt końcowy.

Metoda projektu umożliwia zarówno nauczycielowi, jak i uczniom znaczną swobodę działania. Ze względu na jej plastyczność, można bez uszczerbku na wartości kształcącej zakończyć jej stosowanie po opracowaniu planu projektu. Nauczyciel Edukacji dla Bezpieczeństwa, zgodnie z obowiązkiem nałożonym na niego przez MEN, może w ramach projektu zachęcić uczniów do wykonania np. badań sondażowych na tematy związane z bezpieczeństwem, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego. Zagrożenia powodziowe. Wypadki i katastrofy. Substancje toksyczne. Ochrona ludności i obrona cywilna. Ostrzeganie i alarmowanie przed zagrożeniami. Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu. Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki**

t) Metoda naukowego poznania - Scharakteryzowana przez E. Filipak metoda wiąże się z umożliwieniem uczniom poznania, zrozumienia i odkrycia problemu. Znacząco różni się ona od tradycyjnego przekazywania wiadomości. Liczy się tutaj przede wszystkim proces samodzielnego dochodzenia do wiedzy, któremu towarzyszy przeżywanie oraz aktywność i zaangażowanie ucznia w ten proces. Poza wiedzą uczeń ma możliwość także opanować metodę, za pomocą której zdobył potrzebne informacje, a następnie wykorzystać w rozwiązywaniu kolejnych problemów podobną procedurę postępowania. Podstawową kompetencją, która kształtuje się u uczniów pracujących tą metodą jest umiejętność uczenia się. Uczniowie mają bowiem możliwość samodzielnego formułowania zagadnień, pytań i problemów, odrzucania lub uzasadniania rozwiązań i wykorzystywania wyników własnych obserwacji, **np. temat: Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego. Zabezpieczanie żywności, wody przed skażeniami i zakażeniami. Zabiegi specjalne i sanitarne**

u) Pytania - Jak powiedział A. Einstein, „prawdziwym zadaniem nauczyciela nie jest dostarczanie odpowiedzi, ale stymulowanie pytań i zachęcanie do samodzielnych poszukiwań”. Dobre pytanie to takie, które wywoła w uczniu konflikt poznawczy, zmusi go do postawienia kolejnych pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi. Nie chodzi tu o pytania zmierzające do sprawdzenia posiadanej przez ucznia wiedzy, gdyż one ukierunkowane są odtwórczo. Nauczyciel, który zadaje uczniowi pytanie powinien dać mu czas na odpowiedź, nie udzielać odpowiedzi za ucznia i nie zadawać pytań zamkniętych. Nauczyciel, chcący wykorzystywać tę metodę na lekcji, może zastosować np. trening zbierania informacji. Uczeń w sytuacji dysonansu poznawczego zadaje nauczycielowi pytania, na które ten odpowiada tylko „tak”, lub „nie”. - Powinny być wykorzystywane w realizacji każdego tematu zajęć

w) Swobodne teksty - Swobodne teksty zapoczątkował C. Freinet. Wiązą się one z tworzeniem wypowiedzi pisemnej na temat dowolny lub narzucony przez nauczyciela, która może stać się materiałem do oceny grupowej, ćwiczeń lub publikacji w np. gazecie szkolnej. Obejmuje stworzenie właściwego klimatu i wzbudzenie motywacji uczniów, tworzenie wypowiedzi na dany temat, wybór najciekawszej z prac oraz dokonanie jej korekty, **np. temat: Wypadki i katastrofy. Zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu. Zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i społecznego**

z) Inne - praca z tekstem źródłowym i podręcznikiem oraz wiarygodnymi źródłami internetowymi, wycieczki do instytucji związanych z bezpieczeństwem obywatela, wycieczki do muzeów i wystawy tematyczne w tym patriotyczne

Środki dydaktyczne możliwe do wykorzystania w realizacji programu to:

- podręczniki, książki z zakresu udzielania pierwszej pomocy
- strony internetowe MON, czasopism wojskowych, gazet o bezpieczeństwie
- fantom osoby dorosłej do nauki resuscytacji krążeniowo-oddechowej,
- maseczki do sztucznego oddychania,
- szkoleniowy automatyczny defibrylator zewnętrzny (AED),
- środki odkażające część twarzową fantomów,
- materace,
- kołnierz ortopedyczny,
- folia termiczna,
- gumowe lub foliowe jednorazowe rękawiczki,
- apteczka pierwszej pomocy (torba medyczno–sanitarna, apteczka samochodowa),
- materiały opatrunkowe (bandaże, gazy, codofix, chusty trójkątne, itp.),
- zestaw do pozoracji ran,
- indywidualne środki ochrony dróg oddechowych i skóry,
- szyny do usztywniania złamań
- komputer,
- projektor multimedialny,
- tablica interaktywna, głośniki,
- filmy edukacyjne,
- prezentacje multimedialne,
- plansze dydaktyczne,
- karty pracy dla uczniów o zróżnicowanym stopniu trudności,
- plan ewakuacji szkoły i nagrania alarmów,
- maski przeciwgazowe,
- odzież ochronna,
- zestaw foliogramów,
- dostęp do Internetu,
- biblioteka wyposażona w publikacje z zakresu „edukacji dla bezpieczeństwa” zgodne z najnowszymi standardami.

6. Sposoby realizacji celów, metody kontroli i oceny osiągnięć uczniów

Zasady pracy i oceniania muszą być zgodne ze statutem szkoły, wewnątrzszkolnym i przedmiotowym systemem oceniania. **Poniżej prezentuję system oceniania obowiązujący na przedmiocie w mojej szkole.**

Obowiązuje ocena ważona. Charakter przedmiotu powoduje, że najważniejsze są prace pisemne i umiejętność wykonywania ćwiczeń z osobami poszkodowanymi

Każdy sprawdzian jest zapowiedziany przynajmniej tydzień wcześniej. Każdy sprawdzian trzeba obowiązkowo napisać i można go poprawić w uzgodnionym terminie z wagą poprawy np. 2.

Kartkówki pisane są obowiązkowo z wagą 2 z wielkiego materiału i najczęściej są zapowiedziane. Każda kartkówka zawiera 5 zadań i jest oceniana według zasady: ile zadań dobrze rozwiązanych taka ocena. W późniejszym terminie piszemy kartkówkę na dodatkowej godzinie z wagą 1. Najłabsza ocena z jednej kartkówki pod koniec semestru jest wykreślona o ile wszystkie zostały napisane.

Nie wykorzystanie dwóch dodatkowych terminów pisania sprawdzianu lub kartkówki powoduje, że o terminie pisania decyduje nauczyciel i może ono nastąpić na każdej lekcji matematyki.

Zadania domowe sprawdzane są tylko w jednym, uzgodnionym dniu tygodnia. Zadania oddajemy na kartkach i po każdym miesiącu średnia najczęściej z czterech zadań jest wpisywana do dziennika z wagą 1. Brak zadania należy bezwzględnie uzupełnić w kolejnym tygodniu ale zadanie oddane po terminie jest oceniane o jedną ocenę niżej.

Odpowiedzi oceniane są z wagą 1, podobnie jak oceny za **aktywność**. O końcowej ocenie decyduje średnia ważona ze wszystkich ocen zgodnie z zasadą $\langle 1; 1,7 \rangle$ – ndst., $\langle 1,7; 2,7 \rangle$ – dop, $\langle 2,7; 3,7 \rangle$ – dst, $\langle 3,7; 4,7 \rangle$ – db, $\langle 4,7; 5,7 \rangle$ – bdb, $\langle 5,7; 6 \rangle$ – cel.

Za 100% frekwencji i brak spóźnień w semestrze otrzymuje się z aktywności ocenę celującą.

Uczeń ma prawo do podwyższenia oceny o jeden poziom, jeżeli od momentu powiadomienia o ocenie proponowanej spełni wymagania na ocenę wyższą, uzupełniając zaległości, co weryfikuje praca pisemna oraz wykona dodatkowa praca o stopniu trudności adekwatnym do oceny. Niska frekwencja lub brak systematycznej pracy uniemożliwia ubieganie się o podwyższenie oceny.

Nauczyciel może na bieżąco korygować podane zasady o ile jest to korzystne dla ucznia.

7. Ewaluacja

Celem ewaluacji jest wyeliminowanie z procesu nauczania nieefektywnych metod nauczania, doskonalenie procesu kształcenia, podejmowanie skutecznych działań zapobiegających niepowodzeniom uczniów. To pozyskanie informacji zwrotnej dla nauczyciela o efektach końcowych zajęć. Jest ona niezbędna w doskonaleniu zajęć (uwagi i wnioski)

Ewaluacja to

- Sprawdzenie skuteczności nauczania
- Określenie atmosfery na zajęciach
- Realizacja celów
- Nabycie umiejętności
- Sprawdzenie nabycia podstawowej wiedzy
- Skuteczność obranej metody
- Może nastąpić na następnej lekcji

Może ona dotyczyć całego programu i w tym celu należałoby opracować na przykład ankietę porównawczą. Ewaluacji powinny podlegać cele dydaktyczne i wychowawcze,

metody i formy pracy. Służą temu gotowe lub opracowane przez nas testy diagnostyczne oraz liczne ankiety ewaluacyjne. Na przykład:

Ankieta dla ucznia po lekcji, na której uczniowie pracowali w grupach:

1. Byłem zaangażowany w pracę całej grupy TAK NIE
2. Dyskusja w grupie była rzeczowa TAK NIE
3. Umiąłem przekazać wiedzę kolegom TAK NIE
4. Po lekcji sam potrafię wykonać zadania TAK NIE

Na lekcji czułem się :

bardzo dobrze	dobrze	nieważnie	źle
------------------	--------	-----------	-----

8. Uwagi i wnioski do dalszej pracy Piszemy krótką refleksję po zakończeniu pracy nad programem, po każdym roku pracy i po zakończeniu całego cyklu.

9. Bibliografia - wypisujemy wszystkie pozycje, z których korzystaliśmy pamiętając o podaniu stron internetowych. Na przykład:

1. J. Konieczny, P. Paciorek Kwalifikowana pierwsza pomoc. Wiedza i umiejętności ratownika, Poznań 2013. Książka zawiera ocenę poszkodowanego, zasady prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej, także u noworodka i kobiet w widocznej ciąży. Szczegółowo zaprezentowano również postępowanie m.in. w stanach nagłych, w przypadku urazów mechanicznych i obrażeń, a także urazów chemicznych, termicznych, elektrycznych. Autorzy odnieśli się również do taktyki działań ratowniczych w zdarzeniach masowych i mnogich, zasad segregacji i logistyki. Poruszają kwestie bezpieczeństwa samego ratownika i psychologicznego wsparcia dla poszkodowanego.
2. M. Madulicz, K. Trol Nie dla Przemocy. Część. Przemoc domowa. W poradniku zdefiniowane zostały m.in. rodzaje przemocy, opisano symptomy przemocy domowej oraz jej skutki w kontekście polskiego prawa
3. A. Dobrzyńska Polak mądry przed szkodą. O pożarach i innych zagrożeniach. Poradnik traktuje o sytuacjach ekstremalnych w codziennym życiu – pożar w mieszkaniu, tlenek węgla ulatniający się z piecyka w łazience czy powrót do domu w trakcie szalejącej burzy. Jak w takich sytuacjach zachować zimną krew i na dodatek wiedzieć, co wówczas zrobić? Do ściągnięcia z portalu www.razembezpiecniej.msw.gov.pl, zakładka Poradniki z zakresu bezpieczeństwa
4. Bardzo pomocne w nauczaniu „edukacji dla bezpieczeństwa” są gazety i czasopisma. Tym bardziej, że wiele z nich jest w formie elektronicznej. Warto zatem polecenia są następujące magazyny, miesięczniki, kwartalniki:
 - a) Miesięcznik „Polska Zbrojna” -pismo skierowane nie tylko do żołnierzy, lecz także do wszystkich tych, których interesują sprawy polskiej armii, armii innych państw oraz szeroko rozumianej obronności.
 - b) Dwumiesięcznik „Przegląd Sił Zbrojnych” ukazujący się dopiero od stycznia 2014 roku. To kontynuacja kwartalników „Przegląd Morski”,
 - c) Przegląd Wojsk Lądowych” i „Przegląd Sił Powietrznych”.

- d) Kwartalnik „Bellona” – to pismo naukowe wydawane przez Ministerstwo Obrony Narodowej, w którym poruszane są problemy użycia poszczególnych rodzajów sił zbrojnych w operacjach narodowych oraz sojuszniczych. Znajdziemy także rozważania na temat przyszłych środków walki, które powinna posiadać nasza armia.
- e) Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” – kwartalnik wydawany przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Porusza kwestie związane z polityczno-strategicznymi, militarnymi i pozamilitarnymi aspektami bezpieczeństwa. Zawiera także materiały dotyczące sił zbrojnych oraz legislacji w obszarze bezpieczeństwa.
- f) Miesięcznik „Aura” poświęcony w całości kształtowaniu i ochronie środowiska. Popularyzuje ochronę wód, powietrza, gleby, racjonalną gospodarkę odpadami. Porusza problemy etyczne, filozoficzne, medyczne, prawne, planowania przestrzennego w aspekcie ochrony przyrody. Prowadzi dział: środowisko a zdrowie.
- g) <http://www.epodreczniki.pl/front/education/4>
- h) <http://www.mon.gov.pl/>
- i) <http://www.pck.pl/>
- j) <http://www.prc.krakow.pl/>
- k) <http://www.kmpsp.poznan.pl/>
- l) <http://bip.poznan.kwp.policja.gov.pl/>
- ł) <http://www.pierwszypomoc.net.pl/index.php>
- m) <http://www.ratownictwo.med.pl/>
- n) <http://2slt.wp.mil.pl/pl/index.html>
- o) <https://pl-pl.facebook.com/ratownictwo.poznan/>
- p) http://www.mz.gov.pl/system-ochrony-zdrowia/panstwowe-ratownictwo_medyczne/pierwsza-pomoc/
- r) <http://wszwpoznan.wp.mil.pl/pl/index.html>
- s) <http://cswlpoznan.wp.mil.pl/pl/index.html>
- t) <http://centrumbrd.pl/>

Uwaga!

1. W każdym punkcie programu zwracamy szczególną uwagę na **indywidualizację nauczania !!!**
2. Dla naszego programu opracowujemy **szatę graficzną** w zależności od upodobań i możliwości finansowych.
3. Oddzielnym dokumentem będącym zawsze pod ręką powinna być podstawa programowa
4. Podana struktura programu i jej opis jest tylko propozycją.